כי תשא תשפ"ד

אשי ישראל

השיעור השבועי מפי מורינו
הרה"צ רבי יצחק לעזער שליט"א
בעל מחבר - תוך הנחל ושיחות מוהרא"ש

גיליון ת"ג

ניתן להאזין לשיעור בכל יום רביעי בשעה 22:10 בטלפון:077-2612984 שלוחה 9

חסדי ה' יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **כִּי תִשָּׂא**, ושמה של הפרשה לבד מעורר אותנו על עניין של **התנשאות**, שאדם צריך לחפש בחיים **התנשאות בקדושה**; בספר המידות יש אות שלימה על ענין '**התנשאות**', ואכן כשם שיש התנשאות בקדושה – כן יש התנשאות של הצד הלא־טוב, ומהי ההתנשאות בקדושה? "**כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**", ואיתא בדברי רבינו ז"ל (ליקו"מ ח"א סי' קיא): "**ר'אֹשׁ בְּ'נֵי יִ'שְׂרָאֵל**" (שמות ל, יב) **ראשי־תיבות** '**רבי**' **ולהפך** "**רְ'שָׁעִים בַּ'חשֶׁךְ יִ'דָּמּוּ**" (שמואל א', ב) **ראשי־תבות** '**רבי**'; אילו שני הפכים שרבינו מביא בתורה אחת קטנה (ואולי התורה הכי קטנה בליקו"מ).

עלינו להבין: מה רבינו מלמד אותנו בדבר זה? אדם יגיד: "אני לא 'רבי', ומה נוגע אליי התורה הזו?"... אך זו טעות גדולה, כי אם נתבונן היטב, רבינו אומר ש'**רבי**' ר"ת "ראש '**בני ישראל**'" – 'בני ישראל' היינו כל אחד ואחד מישראל, ואם אומרים "**ראש**" בני ישראל היינו ה'**ראש**' שלך!

הרי כל אחד מחפש 'ראש', וגם בגשמיות – הבריאות של האדם תלויה בראשו, וכדאיתא בגמרא (עירובין מא.): "**בתר גופא רישא אזיל**" [הגוף הולך אחר הראש]; ובפשטות הכוונה, כי מה מנהיג את האדם? הראש שלו, שבתוכו יש את העיניים, האוזניים, החוטם והפה, וזה מה שמנהיג את האדם – שהוא רואה, שומע, מריח, מדבר, וזו כל החיות של האדם, וזו כל הנשמה של האדם, וכמו שאנו אומרים ב'לשם יחוד' קודם הנחת תפילין: "**הנשמה שבמוחי**" – שמים את התפילין של ראש על הראש כדי לשעבד את הנשמה שלנו להקב"ה, וזהו "**הנשמה שבמוחי**".

נמצא, שחיותו של האדם זה הראש שלו. והנה, אדם הזוכה להיות מקורב לצדיק, יש לו 'ראש'! יש לו ראש בריא

וחזק! הצדיק מחזק אותו, ונותן לו בריאות... רבינו קובע תורה שלימה – ליקו"מ ח"א סי' כ"א – מה מונח בתוך ראשו של האדם, שיש מנורה בראשו של אדם, כי שבעת הנרות – שתי עיניים, שתי אוזניים, שני נקבי החוטם והפה, זוהי 'מנורה'! **אדם נושא על הראש שלו מנורה!**

ואומר רבינו, שכשאדם זוכה למנורה טהורה – היינו שהוא מיטיב את הנרות באופן תמידי, הוא מנקה אותם, הוא דואג שיהיו שבעת הנרות האלו דולקים טוב – עם שמן טוב, בהיר וזך, ושיהיה בהם מספיק שמן – שלא ייכבה, אדם כזה הוא זוכה ל**שפע אלקי**, מהו "שפע אלקי"? הראש שלו תמיד מרגיש **שפע של אלקות!**

האם יכול להיות תענוג יותר גדול מזה – שראשו של אדם תמיד מרגיש שפע אלקי? זה התענוג הכי עליון שיכול להיות... ואמנם הוא "עם שתי רגליים על הקרקע" – הגוף שלו מונח כאן בארץ, והוא מעורב בין הבריות, וכדאיתא בגמרא (ברכות לא:) על חנה, שביקשה "**זרע אנשים**", היינו "**גבר בין גוברין**" – שיהיה בן אדן מעורב עם הבריות, וזכתה לשמואל הנביא, שהוא היה נביאם של ישראל, שקול כמשה ואהרן, ועליו איתא שם בגמרא (דף י:) על הפסוק (ש"א ז, יז) "**וּתְשֻׁבָתוֹ הָרָמָתָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ**" – '**כל מקום שהלך שם ביתו עמו**'; כי לכל מקום שהוא הלך – הוא היה מעורר אנשים להקב"ה, הכנים בהם אהבת התורה ויראת שמים, זו היתה העבודה של שמואל הנביא, והוא היה סמל של "**גבר בין גוברין**", דהנה אדם כזה לכאורה ראוי שיהיה מובדל ומופרש לגמרי... אך לא כן, אלא חנה פעלה אצל הקב"ה שיהיה "**גבר בין גוברין**" – מעורב בין הבריות. שזו מעלה של צדיק, שהוא יכול אמנם להיות למעלה, בבחינת "**וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה**", אבל באותו זמן הוא "**מֻצָּב אַרְצָה**", והוא לא סתם "ארצה", אלא "**מוצב**" ארצה – הוא חזק **ויציב** בארץ! שזו חכמה גדולה לכל אדם, ואף שזה נראה כמו שני הפכים – בא רבינו ומגלה שאין זו סתירה כלל וכלל, ואדרבה, **זו השלימות!**

בכמה מקומות, רביז"ל מכנה את הצדיק בשם "**כל**", וכמו שכתוב בפסוק שאנו אומרים מדי יום בפסוקי דזמרה שבו אנו מזכירין את כל המידות: "**לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה**" – זה 'חסד', "**וְהַגְּבוּרָה**" – זה מידת הדין והגבורה, וכן: "**וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד**", ואח"כ כתיב: "**כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ**" – שזה

כנגד מידת הצדיק, מידת ה׳יסוד׳, ואומר רבינו: מדוע הצדיק נקרא **״כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ״**? כי זו בדיוק העבודה של הצדיק: **לקשר שמים וארץ ביחד!** ואדם שיש לו את הדבר הזה – הוא הכי מאושר בחיים שלו, וכן להפך – אצל אדם שאין לו את הידיעה הזאת, כי הוא לא זוכה להיות מקורב לצדיק המדבר מדברים אלו, וממילא מה שייך לאדם שיגיד שהוא מבין בזה? הוא לא מבין כלום...

ואדם כזה הוא מסכן גדול, ורחמנות גדולה עליו, כי הנה הוא עולה למעלה – והנה הוא למטה, ומתקיים בו (תהלים קז, כו) **״יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת״**, והוא מבולבל כשיכור, כפי שמסיימין הפסוק: **״נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג״**, אין לו שום ישוב הדעת בעולם... כי הנה פתאום הוא קיבל איזו התעוררות – כמו שקורה אצל כל אחד לפעמים, אבל כפי ההתעוררות שהוא קיבל ועלה למעלה – כן הוא יורד למטה בהתרסקות מוחלטת... אמנם היתה לו התעוררות גדולה, אבל אם אין לו את הלימודים הנכונים – הוא יכול להתרסק לגמרי...

וכמו בגשמיות – אצל אנשי ׳מכבי אש׳ וכדו׳, כשהם צריכים להציל מקומה גבוהה, ואח״כ מוכרחים לעשות קפיצה למטה, מה עושים? מכינים למטה ׳טרמפולינה׳ וכדו׳, כדי שלא יתרסק לגמרי, ממילא מה הועיל שֶׁנִּצַּל מהאש הבוערת – אם נופל אח״כ ומתרסק?... משא״כ אם הוא קופץ, ויש למטה כרים וכסתות כדי לתפוס אותו היטב, זה יציל אותו...

וזה מה שהצדיק עושה לנו, שהוא מלמד אותנו: הנה קיבלת עליה, וזכית לעלות, אבל עדיין אינך בטוח שתעמוד הרבה במקום הזה, ואתה צריך לרדת, ואיך אתה יורד? אם אין לך את הלימודים, אין לך את הבקיאות הזאת, זה ריסוק עצמות!

וכמה זה נוגע לאדם בתוך הבית שלו! שזה שייך אצל כל אחד ואחד, שהוא זוכה להתחתן ולבנות בית, שאז הוא באמת מגיע לעניין הזה, כי בתור בחור הוא היה לבד, והוא כמו ״ציפור דרור״... עדיין לא זכה ל״עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״... והנה הוא זכה להתחתן, וזה באמת צריך להיות התחלת עלייתו, כי עד אז הוא רק ״פלג גופא״ – הוא רק חצי, וכדאיתא בזוה״ק, שכל עוד אדם לא זכה להתחתן – חסר לו חצי מהנשמה שלו...

למה רואים בחורים ובחורות כ״כ מתוסכלים ומרגישים כ״כ עצבות

ודיכאון? כי חסר להם חצי מהנשמה, ואדם מחפש כל מיני דרכים למלאות את זה, והוא לא מבין מה באמת חסר – **אתה מחפש דבר שאין לך!** והוא איננו מבין מדוע כך הוא מרגיש...

למה צדיקים כ״כ אימצו להתחתן כמה שיותר מהר – בגיל צעיר? כי חסר לאדם חצי מהנשמה שלו! חסר לו! יש הטוענים: ״לא... תכנים את הראש שלך בגמרא, ותפסיק כבר עם כל הדברים האלו שאתה עושה, אין לך מה לעשות?!... הרי אתה חופשי... תכנים עצמך בלימוד ועבודת ה׳! ולהתחתן – יש לך זמן״... **אלו לימודים של הסטרא־אחרא!** הרי הוא רק חצי מהנשמה שלו, ולכן כ״כ חסר לו! והבחור בעצמו הוא איננו מבין ״מה חסר לי?... הרי אני לומד, משתדל להיות ירא שמים״ וכו׳, **אבל חסר לך חצי מהנשמה שלך!** אמנם זאת לא האשמה שלו, אבל אם לא מעוררים אותו מה התיקון לכל מה שהוא מרגיש – מה רוצים ממנו?...

כי הצדיקים מלמדים אותנו דרך אחרת לגמרי, שאדם הרוצה באמת להגיע לשלימותו, עליו להתפלל ולומר ״**רבש״ע, ׳אני׳ מוכן להתחתן!**״... כי הרי זה לא דבר שבכל פעם ביד האדם, הוא לא יכול לדחוק את השעה, אי־אפשר ללכת בעל־כורחו, קידושין צריכים להיות ברצונה [אמנם להפך יש ענין של ״בעל־כורחו״, אבל לקדש לא יכולין בעל־כורחו, אלא מוכרחים הסכם מלא בישוב הדעת. ומזה נובע מנהג ישראל לצום ביום החופה (למי שיש לו כח), זאת כדי שלא יבוא אל החופה אחר שהוא שתה קצת וכו׳ (היינו שהוא שתוי), כי צריכין ישוב הדעת בשביל זה, וכן רצון מלא לקידושין], וכשאדם זוכה לזה – הוא מקבל את החלק השני של הנשמה שלו...

אך לפעמים יש טעות ושיגעון אצל האדם שחושב ״הייתי יכול להיות עכשיו חופשי״... באידיש יש ביטוי: ״א פרייע פויגל״ – ׳ציפור דרור׳, שהוא חופשי... ועכשיו כשאני נשוי – אני צריך כבר לתת דין וחשבון איפה אני, לאן הלכתי וכו׳, מה זה צריך להיות?! עכשיו הביאו לך אור חדש בחיים שלך, והאור הזה הוא דיקא בצורה של ״**עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ**״, וזאת בגלל שיש לך שאיפות גדולות, אתה רוצה להיות באמת צדיק גדול, וב״ה גם לצד השני – לנשים – יש שאיפות טובות, אבל הן לא מחויבות בלימוד התורה ובמצוות כמו חובת הגבר, ולכאורה זה נראה כהתנגשות באיזה ענין, אבל חס

ושלום! ואדרבה, **עכשיו כשאתה מקבל את החלק השני של הנשמה שלך, עכשיו יש לך שלימות! וכמה עליך להודות להקב"ה שזכית עכשיו לקבל את השלימות שלך!** אולי אינך יודע עדיין איך הכל מתאים וכו' – כי זה לוקח זמן, הרי עכשיו קיבלת נשמה חדשה... היית כבר כך וכך שנים בזה העולם בתור 'חסר', היית חסר מכמות גדולה של הנשמה שלך, ולוקח זמן לקבל את שלימות הנשמה, ואם אדם זוכה לקבל הדרכה נכונה, להיות מקורב לצדיקים, הוא מקבל ויודע מה עושים, לאט לאט הוא מתחיל לראות שזה באמת חיי גן עדן, והוא לא מבין "איך בכלל יכולתי להסתדר לפני זה?"...

אך אם אין לאדם את ההקדמות הנכונות, והוא לא מבין בכלל מהו לקשר שמים וארץ ביחד, הוא לא מבין מה רוצים ממנו... ויש לו כל מיני טענות – "אני רוצה כבה, ואשתי רוצה אחרת, ואיננו מסתדרים"... **איפה השכל שלך?! למה אתה לא מבין שאת זה הקב"ה עשה כדי 'להוריד אותך על הקרקע' ולהבין מה נקרא להיות דבוק בהקב"ה?...**

"דבוק בהקב"ה" נקרא שאדם אמנם נמצא כאן למטה, אבל המוח והראש שלך מגיע השמימה... יכול להיות דבר כזה! אדם מסתובב כאן בזה העולם, הוא התחתן ב"ה, יש לו ילדים ב"ה, פרנסה וכו', וזה לא שום סתירה לעבודת ה', ואדרבה, זוהי כל השלימות, לקחת מכל דבר יותר התעוררות להקב"ה, הוא מבין כבר יותר ויותר "גם עם זה אני יכול לעבוד את הקב"ה" – דברים שלא עלו על דעתו מעולם!

זו העבודה של הצדיקים, שהכל נכלל ב"**ראש בני ישראל**", שאנחנו צריכים **רבי** שיכנים בנו "ר'אש ב'ני י'שראל" – יכנים בנו "**ראש**", כי "ראש בני ישראל" זה לא רק הצדיק – שהוא ה"ראש בני ישראל", אלא הוא "**ראש**" של "**בני ישראל**" – הראש שלנו! כל אחד ואחד מאיתנו מקבל 'ראש' ע"י רבי אמיתי, שכל העבודה שלו היא לקשר שמים וארץ, וללמד לבני אדם שזו התכלית!

יש בני אדם מסכנים שעובר עליהם הרבה בחיים, וזאת כי אין להם שכל, הם לא קיבלו לימודים אמיתיים, ובפרט כשמגיע לעניין של שלום–בית – יש כ"כ הרבה מחלוקת ומריבות בבית!

צריך לדעת, ש'מחלוקת' זה 'גהינום'! איפה רואים את זה? בפרשת קרח,

שקמו קרח ועדתו נגד משה רבינו, והם הדליקו את אש הגיהינום, ונשארו שם... הארץ פתחה את פיה – ונבלעו שם.

והנה אומר רש"י על הפסוק (במדבר טז, כז) "**וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם**": **'בוא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות, ובית דין של מעלה עד כ' שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדיים**'; שואלים המפרשים (מובא בדברי המהר"ל שם על המקום): מה חטאו יונקי שדיים שנענשו אף הם? אם בי"ד של מטה ושל מעלה לא עונשים אלא רק בגילאים גדולים, מדוע נענש תינוק בן יומו?

מסביר המהר"ל, שזה לא בא 'עונש' – שעל זה אפשר לשאול כנ"ל, אלא קרח שהביא את המחלוקת – הרי בזה הוא הדליק את אש הגיהינום! וכל מה שנמצא באותו אזור – הכל נכלל יחד עם אותה האש...

כי כשאין לאדם שכל – הוא מדליק עוד אש ועוד אש, ובפרט כשיש כבר ילדים – משפחה שלימה, והוא מדליק שוב ושוב את האש, הרי במקום המחלוקת זה הגיהינום! ואפילו שאתה טוען "הרי אני הצודק", **אתה תהיה הצודק בדיוק כפי אותו 'צודק' במשל ששמענו ממוהרא"ש הקדוש שמלמד אותנו "תהיה חכם ואל תהיה צודק" – אתה הולך ממש לפי הצדק, ואין יותר מוצדק ממך... אבל לְמָה זה יביא אותך?!... והמשל הזה הוא כמו צחוק מר, אבל מראה היטב את הנקודה הנלמדת מזה: אדם נוסע בכביש מהיר, הוא כולו שמח עם המוזיקה שהוא שומע... ופתאום דוהר מולו רכב על הנתיב שלו, ושניהם נוסעים במהירות, ואם ימשיכו בנסיעה כזאת – עלולה להיות התנגשות ח"ו... אדם שהוא מחפש להיות 'צודק', הוא מיד רוטן: "מה זה צריך להיות? זה הנתיב שלי! מה הוא נכנס אליי לתוך הנתיב?! מה הוא עושה פה?! אני אראה לו שאני צודק!"... ומה יהיה אם ילך בדרך זו? בסופו של דבר יהיה כתוב על המצבה "היה הצודק עד הרגע האחרון"... איזו טיפשות זו! אתה צודק אמנם, הרכב שמולך באמת לא נמצא על הנתיב שלו, ואולי הנהג שם הוא שיכור, ואתה צודק שזה לא בסדר שכך הוא נכנס, אבל תהיה אתה החכם, ותעשה את הכל כדי לצאת מן הנתיב, ותן לו להמשיך בנסיעתו...**

וכן הוא בכל ענייני החיים, אדם נמצא בבית, וישנן כל מיני מריבות שונות, ואמנם אתה צודק, לפי דבריך יש לך אשה מרשעת, 'מפלצת'... ומה תעשה? "אני אראה לה... אני הצודקן!"... תנסה 'להראות לה', ותמצא עצמך כמו כלב זרוק על הרחוב...

וזה הולך לשני הכיוונים, לפעמים יש גם נשים כאלו, שהן דורשות 'צדק', והן 'הצודקות'... אבל אדם שיש לו שכל הוא מחפש תמיד איך לעשות שלום בדרך חכמה, ובפרט כשיש את החיבור הנ"ל בין הנשמות, **זו נשמה אחת! התחתנת ב"ה? זו הנשמה שלך! במקום לזרוק את כל האשמה על אשתך – או לפעמים הפוך: אשה זורקת את האשמה על בעלה – תבין שאינכם מבינים בדיוק את העניין הזה!**

משל לאדם הרואה חלקי 'פאזל' המפוזרים לחתיכות, והוא מתבלבל לגמרי – "איך מחברים ביניהם אחד לשני? תעזוב אותי מזה... אין סבלנות לזה ואת לי את המוח לזה... לא בשבילי"... אבל אדם שיש לו קצת סבלנות – הוא מצליח לחבר בין כולם! יש 'פאזל' של 1,000 חתיכות, אם הולכים בסבלנות – מצליחים להרכיב אותו, ורואים בחוש, שאם אדם עבד על זה זמן רב, ולבסוף הוא הצליח להשלים את ה'פאזל' כולו, מה הוא עושה? מכנים את זה בתוך מסגרת נאה, תולה את זה על הקיר וכו', מדוע? **כי הנה היה לי 'פאזל' של 1,000 חתיכות קטנות, ועם סבלנות רבה הצלחתי לחבר כל חתיכה לחברתה, והנה עתה רואים איזו צורה יפה יש לזה!** ותולים את זה כדי להראות לכולם, וכולם מגיבים בהתפעלות "אתה עשית את זה?"... "כמה זמן לקח לך?"... בוודאי הרבה זמן... והנה יצאה תמונה כ"כ נהדרת!

ואלו הם החיים של האדם, שבכל יום ובכל פעם יש משהו אחר שנוסף לזה ה'פאזל', ואת שתי החתיכות האלו בכלל איך אפשר לחבר... **אבל עם קצת סבלנות – מצליחים! לא מבקשים ממך 'במכה אחת' את הכל, אלא ללכת עם סבלנות!** אתה מבין היטב "עד עכשיו הייתי בחור, הייתי לבד, ועכשיו אני מתחיל לקחת את כל החתיכות של הנשמה שלי ולחבר אותן"... ואולי באמת אלו חתיכות הנשמה הן לא כ"כ ישרות... וכמו ה'פאזל' הנ"ל, שהחתיכות שבו אינן ישרות כ"כ, כל חתיכה מובנית וחתוכה בחכמה, ואח"כ מערבין את הכל יחדיו, ועכשיו תחבר את הכל ביחד!

ואדם צריך רק לדעת שיש אפשרות לחבר את זה, ורואים בכל 'פאזל' – שיש על המכסה של הקופסא את התמונה הכי יפה בעולם... ואתה רואה כזאת תמונה יפה – שמש זורחת, אנשים רוקדים, תמונה יפה מאד, ואתה ממש מתפעל מזה, והנה אתה פותח – ונעשה 'שחור בעיניים'... וכי זוהי התמונה היפה שראיתי על הקופסא?!... אבל מי שיש לו סבלנות – יחבר את הכל, ויראה איך באמת טמון בזה תמונה מאד מאד יפה...

וזה הלימוד לכל אחד ואחד, שיחבר את אלו החלקים, והכל עם סבלנות גדולה, לא מבקשים ממך ביום אחד ובשעה אחת, אלא זה לוקח המון זמן... אבל העיקר שאתה כבר יודע **מה** צריך להיות **ואיך** צריכה להיראות התמונה היפה הזאת!

וזה החיים של האדם, מציירים לך את התמונה הכי יפה בעולם – **גן עדן**, ואומרים לך: **החיים שלך יכולים להיות גן עדן!** מה זה "גן עדן"? כשהלב לך מלא ב"שפע אלקי", וכאמור לעיל, מהו 'שפע אלקי'? שאתה מרגיש את הקב"ה! **לא יכול להיות יותר 'גן עדן' מזה!**

אצל אדם הראשון כתיב (בראשית ב, טו): "**וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ**"; ויש החושבים [כמו ילדים שלומדים זאת]: מה הכוונה שהקב"ה שם את אדם הראשון "**בגן עדן**"? שם אותו באיזה מקום למעלה בשמים שנקרא '**גן עדן**'... כי עפ"י רוב, כשמדברים מ"גן עדן", זה מה שחושבים – שאחר 120 שנה, אדם זכה לרכוש מצוות ומעשים טובים, והוא מגיע לאיזה מקום בשמים של 'עולם הנשמות' ושם הוא '**גן עדן**'...

אבל מי שלומד את פסוקי התורה "כמשמעם" – כפי שהם כתובים – הוא מבין שביאור הפסוק הוא כדלהלן: "**וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם**" – מהו "ויקח"? כי אדם הרי עשוי מ'דומם, צומח, חי, מדבר' – ארבעה יסודות, והוא לקח אותו מד' יסודות, והוא אמר לו: "אתה מקבל עכשיו כח לדבק את כולם חזרה אל המקום שממנו זה בא – ממני!", שזהו: "**וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן**" – כאן בזה העולם! כי אדם הראשון היה בזה העולם, הוא נברא במקום המקדש – בהר הבית שבירושלים, הקב"ה קיבץ עפר מארבע כנפות הארץ ויצר את האדם, שם הוא פתח את העיניים שלו והוא קם, **וזה היה 'גן עדן'! והחיים**

שלו היו אמורים להמשיך כך – שאתה ב׳גן עדן׳! הקב״ה הביא לו את חוה, והנה אתם ב׳גן עדן׳! ותראה להישאר שם ולא לברוח!

אמנם יש ניסיונות, וצריכים לעמוד חזק כדי להישאר בתוך הגן... רבינו מספר בסיפורי מעשיות (מעשה מבן מלך ובן שפחה שנתחלפו) שיש גן – שזה ה׳גן עדן׳, ומי שנכנס בתוך הגן הזה, מתחילים לרדוף אותו... מי רודף אותו? הוא לא יודע... הוא מתחיל לרוץ ולנוס, ו״מי רודף אותך?״ הוא לא יודע בעצמו... אבל הוא מרגיש שרודפים אותו! ומספר רבינו: רודפים את אותו אדם, עד שהוא יוצא משם...

ולכאורה מה יוצא לנו מה׳גן׳ הזה?... אמנם הוא גן יפה ומפואר, אבל אם רודפים אותך שם, מה לך לחפש שם?... על כך מספר רבינו: שיש **איש** בתוך הגן – יש מישהו שיושב בתוך הגן, ואם עומדים על־יד אותו איש – אתה לא מרגיש שרודפים אותך...

הנה נכנסת אל הגן, והכל יפה וטוב, והנה פתאום באה רוח ולוקחת אותך, ואתה לא מבין מה זה... וכמו דאיתא במסכת עירובין, שכשאדם יצא מהתחום נכנס בו רוח רעה, והוא לא יודע בעצמו מה זה, אלא זו רוח של שיגעון ודיכאון – ׳רוח סערה׳, והוא מתחיל לרוץ... ובעצם אתה סובל מעצמך! **אלו הם העוונות של האדם, שהם המעניים את האדם וגורמים לו את כל אלו הצרות והייסורים, ובפרט – ה׳ ישמור – פגם הברית, זה מטשטש את מוח האדם, והוא בורח... אבל הנה אדם פתאום מתיישב בדעתו ״רגע, אבל יש מישהו ש׳כן׳ יושב פה בתוך הגן, אז אישאר ממוך אליו – ואזכה ג״כ להיות בתוך הגן!״...**

משל לאדם שנמצא באניה או במטוס, וישנה שעת סכנה ח״ו, אזי הוא מיד מחפש אדם גדול כדי להיות ממוך אליו... זה נשמע כמו צחוק, אבל שמעתי פעם שהיה ככה אצל איזה אדם, שפעם היה איזה חשש של סכנה, וראו שיש שם איזה יהודי עם זקן ופאות, אז אמרו שבוודאי הוא אדם חשוב, והגיע אדם ואמר: **״אני עומד כאן על־יד האדם הזה! לא יודע מה יהיה כאן, אבל אני נשאר על־יד האדם הזה!״...** זה נותן לו ביטחון שהוא ינצל...

וזה בדיוק מה שרבינו מספר שם, שיש את הגנני שיושב בתוך הגן, ואם אתה יושב ממוך אצלו אתה פתאום רואה שלא רודפים אותך, אלא אדרבה, כולם

יכולים להיכנס, ולא יהיה שום היזק ח"ו... **זה מה שהצדיקים מלמדים אותנו!**

וממילא הכל מובן מאד עפ"י המשל הנ"ל על ה'פאזל': ראית על המכסה של ה'פאזל' תמונה של 'גן עדן', והנה אתה פותח את הקופסא – ורואה את כל החלקים הקטנים, ותוהה מאד: "זה ה'גן עדן' שראיתי?"... אבל אם תהא לך סבלנות, ותחבר את כל חתיכות ה'פאזל' ביחד, אפילו שכל אלו החתיכות נראות משונות מאד, אך אם תחבר את הכל ביחד – תראה שבאמת זו תמונה נפלאה ומפוארת, ובוודאי שתתלה את זה על הקיר, כדי שכולם יראו כמה סבלנות היתה לך, ואיך שזכית להוציא כזה דבר יפה!

זהו המובן של "**ר'אש ב'ני י'שראל**", שהצדיק מנסה לתת לנו "**ראש**" ותקוה בחיים, שנדע **שהחיים לא מוכרחים להיות גיהינום!** יש בני אדם שסובלים ואומרים על החיים שהם גהינום... **ואכן רבינו כבר גילה לנו, שאם זה לא 'גן עדן' – זה גהינום... אדם לא יכול לחיות "פרוה" – באמצע... שהוא אומר: "אינני זוכה עדיין ל'גן עדן', אבל אני באמצע"... אבל רבינו אומר שלא כך, אלא או 'גן עדן' או הפוך...** כי באמת אתה זוכה לקחת לימודים טובים, ולדעת אותם היטב, אתה זוכה ל'גן עדן'...

ושוב נדגיש: בחיי הנישואין, לא אומרים לך שכבר בהתחלה – ביום הראשון – הכל מתוקן על נכון והכל בסדר... העיקר שיש לך סבלנות! והיעד שלך הוא עפ"י המשל והדוגמא הנפלאה של ה'פאזל', שהנה הביאו לך את ה'פאזל' הזה ועל המכסה רואים תמונה הכי נפלאה, ואדם אומר "לא... סתם אתה מספר לי"... אבל אומרים לך: "**זה מה שיש בתוך הקופסא הזאת! יש פה את כל החתיכות שמרכיבות את התמונה הנפלאה הזאת!**"... ויש שעדיין אינו מאמין – "לא, אתה סתם אומר"... "**אני אומר לך! ותראה שיש בן אדם שעשה ככה, והוא כבר זכה להגיע לזה!**"...

אדם שזוכה באמת להאמין, הוא מיד מתעורר: "באמת ככה? יכולים לזכות לזה? אדרבה!"... אבל אומרים לו "לוקח זמן! זה לא קורה ביום אחד!" כי אם יחשוב שזה קורה ביום אחד, כשייווכח לראות שאין זה כך – עלול הוא להפסיד זאת, וכהמשך למשל של ה'פאזל': אדם רואה שלוקח לו זמן לבנות את ה'פאזל', ובינתיים – עד שמשלים את התמונה – הוא לא שם לב והנה נחסרו כמה חתיכות

מהתמונה... כמה חבל! נגידשהוא השלים בסופו של דבר את התמונה, אבל הנה פה חסרה חתיכה, ושם חסרה עוד חתיכה, וזה מאד לא יפה... את זה לא תתלה על הקיר, כי אתה מתבייש...

ועל כן אומרים לאדם: **אם תהיה לך סבלנות בחיים, הכל יהיה הכי טוב! רק שתהא לך סבלנות! תתחיל ותתקדם עוד קצת ועוד קצת, תבין איך מחברים עוד חתיכה ועוד חתיכה!** לכאורה החלק הזה נראה כלא מתאים בכלל אל התמונה – והנה זה ג״כ נכנם באיזושהי צורה...

אלו הם הלימודים של הצדיקים, שמלמדים אותנו איך החיים יכולים באמת להיות חיי גן עדן, ואדם שיש לו שכל – הוא זוכה! אבל אדם שהוא 'חוכמולוג' [כמו שמכונה באידיש: "אויבער חכם"], הוא חושב שהוא 'חכם' יותר, אזי הוא סובל ולא זוכה לזה... ואין הכוונה ש"גירשו אותו מן הגן עדן" וזהו, אלא תיכף ומיד כשגירשו אותו מן הגן עדן – נפל בתוך הגיהינום, כי הגן עדן זה החיים של האדם ששומר עליו מכל רע, שכל פעם הוא מקבל יותר חיזוק, יותר לימודים!

ועוד הפעם נדגיש ונאמר: זה לא אומר שכבר "הראש שלי בשמים... אני כבר מרגיש את כל ה'ש"י עולמות'"... זה לא הולך על 'רגל אחת'... אבל **"אני בדרך! אני בדרך, ואני רוצה להגיע לשם! ואני יודע שזה לוקח זמן, ואני מוכן לבלות את הזמן שלי ולהשקיע את הזמן שלי כדי להגיע, כי אני יודע שתצא פה תמונה מאד מאד יפה!"...**

זה הלימוד של הצדיקים, שהוא **"רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"** – הוא רוצה להרים את ה'ראש' של האדם!

והנה אומר רבינו, שמלבד ש'**רבי**' הוא ראשי־תיבות **"רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"**, זה ג״כ ראשי־תיבות: **"רְשָׁעִים בַּחשֶׁךְ יִדָּמוּ"**, ולכאורה אלו שני דברים הרחוקים אחד מהשני כרחוק מזרח ממערב... אבל עפ״י כל האמור לא כ״כ קשה להבין זאת, כי אם זה **"רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"** – זה ה'**גן עדן**', שהצדיק רוצה לקשר אותך ל'גן עדן', אז מובן מעצמו ש**"רְשָׁעִים בַּחשֶׁךְ יִדָּמוּ"** זה הגהינום – שנקרא "חשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת"...

כי אדם יכול לפעמים להיות מקורב למישהו כזה, והוא קורא אותו '**רבי**'... ולמה הוא קורא אותו 'רבי'? רבינו מגלה את זה בהרבה מקומות, שיש אחד שהוא מגלה לימודים, הוא מלמד

את בני ישראל, ויכול להיות שהוא חכם וגאון – או גם עובד ה', מתפלל וכו', אבל אין לו שום מושג בדברים כאלו – איך לקשר שמים וארץ ביחד, ועל כך אומר רבינו ז"ל (ליקו"מ ח"א סי' סא): "**ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי, שלמודם מאלו המותרות, ולא די שאינם יכולים אפילו להנהיג את עצמן כנ"ל, ומכל שכן שאינם יכולים להנהיג את אחרים**"; וממשיך שם רבינו ואומר, שהאנשים שמסמיכים אותם ואומרים שהוא רבי וכו' הם עתידין ליתן על כך דין וחשבון, למה? כי ממילא הוא – אומר רבינו – יש לו תאוה להיות רבי ומנהיג, אבל הוא יכול לחיות עם התאוה הזאת "מהיום למחר" ולא יוכל לעשות עם זה מאומה... כמו שאומרים על אותו אחד שחלם להיות רבי ומפורסם גדול, וזה מצוין שהוא חלם את זה, אבל כל זמן שבני אדם לא חלמו שהם החסידים שלו – החלום שלו לא יתגשם... אתה יש לך חלומות כאלה, אבל בני אדם ג"כ צריכים לחלום שיש לך מה למכור להם...

רבינו מזכיר גבי זה (ליקו"מ ח"א סי' ל), שיש אדם האומר "אני לא כ"כ צדיק, אז מספיק לי רבי קטן... אני לא צריך כזה רבי גדול"... ורבינו נותן משל, שזה כמו אדם שהוא חולה ה"י, אז הוא אומר "אלך לאיזה רופא קטן (סנדלר...) וזה מספיק לי"... **אומר רבינו שזה בדיוק הפוך: כל מה שאתה חושב שהנך ירוד, נמוך וגרוע, אתה צריך רבי הרבה יותר גדול! כי בגלל שצריכים באמת לרדת ממקום גבוה – למקום הנמוך שלך, האדם הזה צריך לחיות מאד מקושר למעלה... צדיקים אמרו תמיד, שרק כאשר אדם קשור טוב למעלה – הוא יכול לרדת למטה...**

אלו האסטרונאוטים שעולים לירח, ומגיעים כמובן למקום גבוה מאד, הרי שם אין 'כח המושך', ואם הם יצאו מהחללית כרגיל – הם יפרחו וייעלמו... ולכן הם צריכים לקשור את עצמם עם חבלים מיוחדים בתוך החללית, ועכשיו הם יכולים להסתובב שם קצת, ואח"כ חוזרים להיכן שהיו... אותו דבר אצל 'צוללנים' היורדים לעומק הים, הם מוכרחים להיות קשורים עם משהו, ואם לא – עלולים להישאר שם... אותו דבר אצל הצדיק, כשהוא מבין שעליו לרדת למקומות כאלו – עליו להיות קשור מאד מאד חזק למעלה, וכך יש לו כח לרדת למטה...

והנה, אצל צדיק זה לא שום סתירה – מעלה ומטה; אדם יגיד: "מה אני צריך

את זה? מה לי לרדת למקום כה נמוך? מה זה חסר לי בכלל?"... אבל בגלל שהצדיק הוא **"כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ"** – עליו לקשר שמים וארץ ביחד, אז אין דרך אחרת... אתה תהיה בשמים, ואיך תקשר עצמך אל הארץ?... עם מה תתקשר אל הארץ אם אינך מגיע לארץ בכלל?... עליך לרדת לארץ, להסתובב ולהיות בארץ, והנה אתה לוקח 'חבל הצלה', וקושר בו בן אדם ומעלהו כדי להצילו...

בשיחה האחרונה בשיחות הר"ן (סימן שח) אומר רבינו ז"ל, שאדם הממאן להתקרב לצדיק, והוא אומר "אני כבר אסתדר לבד" – **"זֶה הָאִישׁ הוֹמֶה, כְּמוֹ מִי שֶׁנִּטְבָּע בַּמַּיִם וְחָלַךְ לְאִבּוּד, וּבָא אֶחָד וּפוֹשֵׁט יָדוֹ וְרוֹצֶה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וְהוּא נוֹתֵן כָּתֵף סוֹרֶרֶת וּפוֹנֶה עָרְפּוֹ בְּעַזּוּת וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְחַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְתָפְסוֹ בּוֹ לְהוֹצִיאוֹ, וּבוֹרֵחַ מִן הַבָּא לְהַצִּילוֹ"** – הוא כמעט וטובע בים, זורקים לו 'חבל הצלה', והוא אומר "אני כבר אסתדר"... אבל אתה עוד רגע טובע לגמרי! לא מתאים לך שיצילו אותך?! וכי עכשיו הוא הזמן לעשות חשבונות של "לא מתאים לי"?!... זה בדיוק כמו אותו אחד הנ"ל שנוסע בכביש המהיר, ובא מולו רכב בדהירה, והוא אומר "אני הצודק"... אותו דבר פה – הוא כמעט וטובע לגמרי בים, אבל "אני הצודק"... אז יגידו אח"כ שצדקת, ולא הצטרכת 'חבל הצלה'... אבל אדם שיש לו שכל – נותנים לי חבל? אני אוחז עצמי בו! **תפוס את החבל, קשור עצמך בו, ותן למישהו להוציא אותך – ללמד אותך שעדיין יש לך תקוה בחיים!**

אבל אדם צריך שכל בשביל זה... מוהרא"ש תמיד היה אומר: "שכל זה לא דבר שיכולים לקנות בחנות... אדם שאין לו שכל – הוא מסכן"... שכל יבש! לא צריכים להיות כזה חכם ופילוסוף... אלא שכל פשוט! לדעת **"אני צריך ישועה! אני מכיר ומבין שהמקום שלי הוא לא כ"כ טוב, אני רואה ומסתכל ומבין זאת!"**... רבינו ז"ל אומר (ליקו"מ ח"ב סי' סז) **"וְהָעִקָּר לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ"** – תסתכל על עצמך! רבינו אומר, שצריכים להסתכל על צדיקים, אבל מדוע מסתכלים על צדיקים? אומר רבינו, שעי"ז אדם רואה את עצמו, מה זאת אומרת? הוא מסתכל על הצדיק, וזה כמו 'ראי', שהוא מתבונן: **"ומה איתי?... איך אני נראה?"**... אדם מיד מרגיש "אני רואה שיש כזה אור, אבל עדיין אינני מרגיש זאת בתוכי"...

וזה בדיוק המשל של ה'פאזל' הנ"ל: אתה רואה תמונה מאד מאד יפה, אבל אתה מרגיש מאד רחוק מזה... זה עושה לך מחרחורת רק לראות את הקופסא המלאה בכ"כ הרבה חתיכות, ואתה תוהה "מה אעשה עם זה?"... אבל כשיש לך קצת שכל – אתה מתחיל, ואתה מחבר עוד חתיכה ועוד חתיכה, עוד מעט ועוד מעט, ואמנם לא גומרים את זה ביום אחד, אבל אחר שחיברת כמה חתיכות אתה מתחיל לראות שנבנית התמונה לאט לאט, ואתה מתקדם... פה זה מתאים, ושם זה מתאים, והנה משלימים אט אט את הכל... מי שפעם עשה את זה יודע שזה לוקח הרבה זמן, אבל לאט לאט זוכים לבנות את הכל, וגם עד שזוכים להשלים את הכל – רואים בכל פעם יותר ויותר איך שזה נבנה אט אט...

יש לפעמים שלוקחים ב' חלקים שונים, ובאמת אינם מתאימים אחד לשני, אבל מנסים בכח לדחוק אותו ולחברו יחד עם השני, אבל זה לא נראה מתאים אחד לשני... אז בינתיים שמים את זה בצד, ואחר שמשלימים עוד מעט מן החלקים – יודעים להיכן לצרף את אלו שהם בצד... ועליך לא להתעקש בדוקא על אותם ב' חלקים, כי הם אינם מתאימים זה לזה, אלא הכל עם סבלנות!

וכל זה אם אתה זוכה לקבל את הלימוד הזה מהצדיק, וכמו שאומר רבינו בסיפור הנ"ל של הבן מלך ובן שפחה שנתחלפו, שאם אתה עומד אצל האיש של הגן – תישאר שם, ותראה איך שלא מגרשים אותך מן ה'גן עדן'!

מה קרה עם אדם הראשון? הוא זכה ונברא, ובאותו יום ובאותה שעה הוא זכה שהקב"ה הביא לו אשה וזכה להתחתן, וכמו שכתוב בפסוק (בראשית ב, כב) "וַיִּבֶן אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם" – שהקב"ה היה שושבין כביכול (ילקוט שמעוני בראשית פ"ב), והביא את חוה לאדם; מה יכול להיות יותר מזה שאדם זוכה שהקב"ה בעצמו כביכול הוא השושבין?... ומה היה הפגם הראשון שלו? היה את אכילת עץ הדעת, שזה היה פגם וכישלון, והקב"ה בא לאדם הראשון ושואלו "מה עשית?!"... במקום לומר: "סליחה, נכשלתי, ואני עושה תשובה", מה הוא אמר? "**הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל**", אומר רש"י: '**כאן כפר בטובה**'; כי הנה הקב"ה נתן לך אשה וכו', ו'אתה' הוא זה שנכשלת – לא היית מחויב להקשיב לה, ואמנם היה ניסיון,

כי חוה צעקה וכו' [וכמובא במדרש שהיא צעקה, ואדם הראשון אמר "אינני צריך את הצעקות האלה" וכו', אבל גם אם יש צעקות – צריכים להרגיע, זה לא מתיר לך משהו שהוא אסור, ואם הקב"ה אמר שלא לאכול – לא אוכלים! האשה צועקת? בסדר... תן לה להירגע... וכן הוא הלימוד, אם מנסים לפתות את האדם לדבר שהוא לא טוב ולא נכון, אז אם אדם אין לו את הכוחות הנפש שלו – באמת הוא מפסיד אח"כ, ולא מרוויח כלום... אבל לפעמים יש הרבה דברים כאלה בבית – ונותנים לזה לעבור... תן לזה לעבור עם קצת סבלנות!].

נשוב לענייננו: מיד כשאדם הראשון אמר: "**הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל**" – '**כאן כפר בטובה**'; מה קרה? אומר הפסוק: "**וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם**"; ובדיוק כמו שקרה בסיפור הנ"ל של רבינו ז"ל, שנעשה גירוש מן ה'גן עדן', אתה לא שייך לפה... והנה כבר יש שם את "**לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת**" וכו' – אתה לא נכנס לכאן כ"כ מהר בחזרה... ויש גם "**אֶת הַכְּרֻבִים**" – שהיו מלאכי חבלה וכו', שזה סובב והולך על כל הדברים הקשים שאדם עובר בחייו, הכל למה? כי לא היה לו סבלנות, לא הבין את הטובה הגדולה שעושים לו!

ותמיד אנחנו חוזרים ואומרים את זה: אנחנו, שזוכים להיות מקורבים לרבינו, רבינו הוא הצדיק הזה של "כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ", הלימודים של רבינו הם הלימודים של אדם הראשון קודם חטא עץ הדעת טוב ורע! כך אמר רבינו בפירוש, שבשעה שכל הנשמות – שהיו כלולות בו באדם הראשון [כמובא בזוהר] – הלכו עם אדם הראשון אל החטא, שאמנם הוא היה אז אדם יחידי – אבל יחד עם כל הנשמות (שכל זה היה באותו היום שהוא נברא, אחר שעה היה את הניסיון של הנחש ועץ הדעת), אמר רבינו הקדוש: "**הנשמה שלי לא הלכה!**"...

אם ננסה להתבונן קצת מה רבינו אמר בזה – זה מבהיל על הרעיון, אבל כך היא המציאות, זה הצדיק, וזוהי נשמתו של משיח שנבראה עוד קודם בריאת העולם! **ויש לנו רבי שהוא נמצא במקום הזה, והוא מנסה להחזיר אותנו לאותו מקום! ואם אנחנו נזרוק את השכל שלנו, ונקבל, נחפש ונבקש איך לקיים את מה שרבינו רוצה מאיתנו, רבינו יחזיר אותנו לשם!**

נמצא א"כ, עפ"י המשל של ה'פאזל', שרבינו כבר מביא לנו את התמונה הנפלאה שעל מכסה ה'פאזל' –

התמונה של 'גן עדן', ורבינו אומר **"אני אחזיר אתכם לשם"**... אז אדם שהוא לוקח זאת בתמימות ופשיטות, הוא מבין: "כך הוא באמת? זהו... תגיד לי מה לעשות! תגיד לי איך אני מחזיק מעמד!"... לפעמים באמת זה לא הולך 'חלק', יש התנגשות, יש מחלוקת ומריבות, והצדיק מלמד אותך: **סבלנות! תסבול! זה תיקון! זו כפרת עוונות!**

הרי אתה 'כן' מכיר את עצמך, אתה 'כן' יודע מה עברת בחיים, זה סוד אולי מבני אדם – אבל אתה 'כן' יודע והקב"ה בוודאי יודע וגם הצדיקים יודעים... אתה סבלת, עברת מה שעברת, לא מאשימים אותך – אבל זוהי המציאות, ואיך אדם רוצה כבר מיד להיכנס לתוך ה'גן עדן'?... אבל אם אתה יודע ש"זה מה שאני רוצה ואני מאמין באמונה שלימה שאני יכול להגיע לשם" – זה סיפור אחר לגמרי... כי אז אדם זוכה לקבל ולדעת כל מיני דרכים שונות ונפלאות – כמו ה'וויז' שמראה לך להיכן לנסוע, כי הנה אתה צריך להגיע למקום פלוני, ופתאום יש מחסום וכדו', ישנה איזו תקלה בדרך ח"ו, והנה הוא מראה לך איך לעקוף והנה תגיע! החיים מלאים בכאלה דברים, ואדם שהוא מוכן לקבל – אז הוא זוכה להגיע ל**"ראש בני ישראל"**, הוא זוכה לקבל את ה"ראש בני ישראל" – 'הצדיק רוצה לתת לי "ראש חדש"! ראש חדש המלא בשפע אלקי' – שאזכה להרגיש שהקב"ה כאן בזה העולם! אני על הקרקע, אבל אני יודע שהראש שלי בשמים, ואין שום סתירה ביניהם!'...

מצד שני, אדם יגיד "יש לי מלמד, יש לי איזה מישהו שהוא ג"כ חשוב", ואולי אפילו קוראים לו 'רבי', ויכול להיות שהוא גם לומד ומתפלל וכו', אבל **"רשעים בחושך ידמו"** – האנשים שמסתובבים סביבו, הם נשארים בתוך חושך, למה? כי הם לא שומעים את הלימודים האלו! הם לא שומעים לימודים כאלו... **כי אם הוא בעצמו לא שם, איך הוא יכול ללמד אחרים שיהיו שם?**... ואם אדם אומר "אני ג"כ לא כ"כ צדיק, אז מספיק לי צדיק כזה שהוא לא כ"כ גדול"... אומר רבינו שזו טעות גדולה מאד, כי אדרבה, דוקא מחמת שאינך כ"כ גדול, אתה צריך צדיק כזה גדול שיוכל לחטוף אותך מהים הסוער, ולהציל אותך! לגלות לך איך אתה יכול לחזור לתוך ה'גן עדן'...

זה מה שמגלה רבינו בתורה הקטנה הזאת – תורה קי"א, מהו **"כִּי תִשָּׂא**

אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"; והמילה שלפני זה – עם זה התחלנו את השיחה: **"תשא"** זה לשון של **התנשאות**, אדם יכול לזכות להתנשאות בקדושה, שאתה מתנשא!

שזה אחד מהשבחים, כביכול, של הקב"ה בעת שאומרים ב"ויברך דויד" מיד אחר המילים הנ"ל "כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ": "לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה **וְהַמִּתְנַשֵּׂא** לְכֹל לְרֹאשׁ" – שהצדיק הזה הוא "כל בשמים ובארץ" הוא **"מתנשא לכל לראש"**, שזה בדיוק מה שאנו מדברים, הוא **"מתנשא לכל"** בן אדם **"לראש"** שלו! הוא יביא אותך: "**הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה**" – שאדם יקבל מלכות שמים, "**וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ**" – הצדיק הזה יינשא לכל אחד לראש שלו, הוא ירים אותך ויביא לך 'ראש חדש'!

יש מדרש נפלא בפרשת השבוע – פרשת כי תשא, בעניין מחצית השקל [בעוד שבועיים תהא לנו פרשת שקלים, ובשנה מעוברת זה מגיע בפרשיות אח"כ, אבל את הפקודה על זה יש כבר בפרשתנו], וכך איתא שם (תנחומא, כי תשא, ג): **"אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מֹשֶׁאֲנִי מֵת אֵין אֲנִי נִזְכָּר, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חַיֶּיךָ, כְּשֵׁם שֶׁאַתָּה עוֹמֵד עַכְשָׁו וְנוֹתֵן לָהֶם פָּרָשַׁת שְׁקָלִים, וְאַתָּה זוֹקֵף אֶת רֹאשָׁן, כָּךְ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה שֶׁקּוֹרְאִין אוֹתָהּ לְפָנַי, כְּאִלּוּ אַתָּה עוֹמֵד שָׁם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזוֹקֵף אֶת רֹאשָׁן, מִנַּיִן? מִמַּה שֶׁקָּרְאוּ בְּעִנְיַן וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ, שָׂא אֶת רֹאשׁ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּי תִשָּׂא"**; איזו לשון נפלאה היא זו! וזאת אומרת, בשעה שקורין פרשת שקלים – ואפילו השבוע, שזה לא 'פרשת שקלים' למעשה, אלא רק קודם ר"ח אדר (בעוד שבועיים – ר"ח אדר שני) – בזה מתקיים שמשה רבינו **"עוֹמֵד שָׁם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזוֹקֵף אֶת רֹאשָׁן"**; מה זה נקרא שהצדיק זוקף את האדם? נותן לו 'ראש חדש'! ודייקא "זוקף", כי זו אחת מהמידות של הקב"ה, שהוא "זוקף כפופים", וכמו שאומרים בכל יום ב'אשרי' (תהלים קמה, יד): **"סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים"**, וכן אח"כ ב'הללויה' מזכירין זאת (תהלים קמו, ח): "ה' פֹּקֵחַ עִוְרִים ה' **זֹקֵף כְּפוּפִים** ה' אֹהֵב צַדִּיקִים".

והנה, מי שמתבונן בלשון הפסוק הזה רואה שיש בו פליאה גדולה, כי לכאורה לא מובן מה הקשר בין הדברים, כי אומרים בו: "ה' **פֹּקֵחַ**

עִוְרִים" – איזו מתנה מהקב"ה שיש לאדם עיניים לראות! אנחנו עושים על זה ברכה בכל בוקר: "פוקח עיוורים", וכן: "ה' **זֹקֵף כְּפוּפִים**" – גם על זה אנו מברכין בכל בוקר: "זוקף כפופים" [צדיקים מסבירים, ואיתא בדברי האר"י הקדוש, שהכוונה בזה שזוקף את האדם מכל הרע – מכל הקליפות], ומוסיפים לומר: "ה' **אֹהֵב צַדִּיקִים**" – ולכאורה לא מובן, מה נכנם פה העניין הזה? הרי מדברים מהמידות של הקב"ה – שהקב"ה הוא "זוקף כפופים", ולפני כן אומרים: "מתיר אסורים", "נותן לחם לרעבים" וכו', ומה נכנם פה "ה' **אֹהֵב צַדִּיקִים**"?

אבל זה בדיוק מה שאנחנו מדברים: הקב"ה בוודאי הוא "פוקח עיוורים", וכן "זוקף כפופים", ולמה הקב"ה "אוהב צדיקים"? **בגלל שהצדיקים הם מזכים אותנו לדברים האלו**! כי "ה' **זֹקֵף כְּפוּפִים**" באמת, אבל ע"י מה? אדם מרגיש שהוא ממש מונח בתוך הארץ, הוא שקוע ה"י בתוך מקומות לא טובים, אבל יש עצה! אם היית מגיע אל הצדיק, ושומע ומקבל, היית זוכה...

א"כ מובן מאד למה אחר שאנו מזכירים "ה' **פֹּקֵחַ עִוְרִים** ה' **זֹקֵף כְּפוּפִים**", מיד אומרים: "ה' **אֹהֵב צַדִּיקִים**", כי זה מה שהם מזכים את עם ישראל, שהם מראים להם: **יש לך אפשרות לפקוח את העיניים ולראות**! אתה **רואה** ב"ה, יש לך עיניים טובות לראות ראיה גשמית, אבל אתה לא רואה את הפנימיות של הדברים! אתה אולי הולך **בקומה זקופה** – אבל הנשמה של מאד כפופה... **והצדיקים** מה הם עושים לנו? הם פותחים את העיניים שלנו, והם זוקפים אותנו!

וזהו "**המתנשא לכל לראש**", שהוא ענין של "**כי תשא את ראש בני ישראל**", שהצדיקים הם מרימים את ה'ראש' שלנו, ומגלים לנו איך אפשר להיות כאן בזה העולם – והראש יהיה בשמים!

ועתה נתבונן במצות מחצית השקל: מה עניינה של מצוה זו? הקב"ה ציווה לעם ישראל שכל אחד יביא "מחצית השקל", מה העניין הזה? דבר שמובא בכל הספרים (ר' נתן מביא את זה, ומובא אפילו בדברי הקדמונים): "מחצית השקל" הוא ענין שאדם מרגיש שהוא רק 'חצי'!

אם היו מבקשים מאדם לתת חצי שקל – הוא היה נותן ללא שום בעיה, ואם היו מבקשים שקל – ג"כ נותן, מה ההבדל כבר בין מחצית השקל לשקל אחד?... ומדוע אפוא הקב"ה מצווה

להביא דיקא 'מחצית השקל'? על כך מסבירים הצדיקים: **אדם צריך לזכור תמיד שהוא רק "מחצית"! תדע שיש עוד 'חצי' לסיפור!**

ובוודאי שמכאן יוצא לימוד עצום לעניין של שלום־בית: אדם הוא רק 'חצי' – וכנ"ל, כל עוד לא התחתנת אתה רק חצי נשמה, חסר לך חצי... ומהי התכלית? לאחד את שני החצאים האלו יחדיו!

בפיוטים שנוהגין לומר בפרשת שקלים, מבקשים מהקב"ה: "**אוֹר פָּנֶיךָ עָלֵינוּ אֲדוֹן נְשָׂא, וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נָכוֹן וְנִשָּׂא**" – בפשטות מדברים מביהמ"ק, שנזכה לשוב ולשאת את מחצית השקל, אבל מדוע מזכירים "ושקל" אשא? הלא רק "**מחצית**" היא... אבל כל הכוונה שאכן אתה נותן רק '**מחצית**', אך אתה תתחבר ביחד עם השני – שהוא מביא את המחצית השניה – והנה "שקל" שלם!

וכן הוא בפרטיות בביתו של אדם – אתה מביא חצי, ואשתך מביאה את המחצית השניה, וביחד זה "שקל" שלם! [אמנם היא לא מחויבת במצות מחצית השקל, כי זו מצות עשה שהזמן גרמא, אבל העיקר הוא הלימוד שיוצא מזה].

הכלל, אדם צריך להרגיש שהוא רק '**חצי מהסיפור**', וכדי להגיע לשלימות – מוכרחים להתאחד עם השני!

זהו הסוד של "**ושקל אשא**" – 'שקל' שלם! והעניין הזה, כאמור, הוא בעיקר בתוך ביתו של האדם, שאדם זוכה לאחדות אמיתית, שזהו: "**ושקל אשא**" – אני אביא שקל, "'**בבית' נכון ונשא**" – שיהיה לי '**בית נכון ונשא**', היינו שהבית שלי יהיה מקום "**נִשָּׂא**" – שזה כל האמור לעיל מעניין של '**נשיאת ראש**', שאדם מבין שהשלימות היא רק ביחד! שתהא אחדות אחת! והכל כי אתה מרגיש תמיד שאתה רק "**מחצית**"! כי מיד כשאדם חושב שהוא "שלם", ולא "מחצית", הוא יסבול...

ואומרת התורה: "**הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל**" – לא יקחו ממך יותר מ'מחצית השקל', וכך אתה תמיד זוכר "**אני הבאתי מחצית!**" ואתה יודע היטב: "**אני הבאתי מחצית, והשני – שזאת אשתי – היא משלימה את החצי השני, ועתה מתקיים 'וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נָכוֹן וְנִשָּׂא'**"...

וזהו הקשר בין "**כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**" ל'**מחצית השקל**', כי צריכים 'נשיאת ראש' כדי לזכות לדבר

כזה, כי אדם יכול לזלזל ולומר "מה זה רק 'מחצית השקל'? וכי אביא חתי שקל?"... **הצדיקים מגלים לנו שבתוך 'מחצית השקל' הזה מונח הכל! זה מציל אותך מגאות, כדברי הפסוק: "הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה" – אדם יכול לומר "אני אביא הרבה"... לא צריכים את זה! לא צריכים יותר מ'מחצית'! וכן: "וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט" – לא יאמר "בקושי יש לי" וכו', אלא תביא 'מחצית השקל', תביא רק חצי, ותראה פתאום איך כולם באחדות אחת...** ומה עושים עם ה'מחצית השקל' הזה? קונים בזה קרבנות לכל השנה כולה, וכך יש כפרה לכל עם ישראל.

זהו הקשר בהתחלת הפרשה בעניין **"כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"** ו**'מחצית השקל'**. ומה בא מיד אח"כ? **'פרשת הכיור'**; ולכאורה יפלא, מה נכנס כאן עניין הכיור? הרי הכלים של ביהמ"ק היו לנו בפרשת תרומה, וכן בפרשת תצוה, וכמו שדיברנו בעניין שהיא הסתיימה עם הפרשה של מזבח הקטורת, ודיברנו שהעניין בזה כי הסיום הוא עם מצות השמחה, וכדאיתא בדברי רביז"ל (ליקו"מ ח"א סי' כד) שזה ענין של שמחה, כמו שכתוב (משלי כז, ט) "וּקְטֹרֶת יְשַׁמַּח לֵב", כי כל העבודות שהיו לנו – כל בנין ביהמ"ק, כל בגדי הכהונה וכו', השיא הוא עם מזבח הקטורת – שבבית יהיה תמיד ריח של קטורת, ריח של שמחה! זהו הסימן שבנינו בית אמיתי!

ברם, כלי אחד עדיין נשאר בחוץ – שזה הכיור, ובעצם הכיור הוא היה הדבר הראשון בעת שנכנסו לביהמ"ק ולמשכן, הדבר הראשון שהכהן עושה קודם שהוא נכנס הוא רחיצת הידיים והרגליים, ואם עושה שום עבודה ללא זה – זה מאד חמור, עד שחייב מיתה ה"י, אם כהן עולה על המזבח לעבוד עבודה בלי לרחוץ ידיים ורגליים – זה חמור מאד, שעל זה כתיב **"וְלֹא יָמֻתוּ"**; ומדוע אפוא זה נכנס כאן בפרשת כי תשא?

אך באמת זהו המשך לכל הנ"ל, וזה השיא של כל דבר: **אדם צריך לדעת "אני רוחץ את הידיים והרגליים שלי! אני מנקה את עצמי מכל הנגיעות שלי!"**... כי יש לאדם 'אגו' בכל דבר – כל מיני חשבונות של כסף ושאר דברים, והנה אתה מלא בנגיעות עצמך, ואתה רוצה לעשות עבודה?... ובפרט הכהנים שניגשים לעבודה, ובפרט עבודתו של אהרן הכהן – "אוהב שלום ורודף שלום", לעשות שלום בבתי ישראל, **בשביל כל זה**

מוכרחים לרחוץ את הידיים ואת הרגליים!

ומוהרא"ש הקדוש היה תמיד מסביר, ש'ידיים' זה עניין של נגיעות עצמו, כי יש בני אדם העוסקים בכל עניינים אלו של שלום־בית בשביל כסף... יש תעריף כמה עולה כל יעוץ על שלום־בית, יש מחיר... כל אחד יש לו את המחיר שלו... והוא אומר "מותר לי, זו עבודה"... **בסדר, זו העבודה שלך, אבל אתה תואיל לעשות להם שלום־בית כ"כ מהר?...** מוהרא"ש היה תמיד אומר בזה, שאדם העוסק בזה בשביל כסף – הוא כבר רוצה כמה פגישות, כי חבל לעשות להם שלום־בית כבר בפגישה הראשונה... אם יש לכה"פ ארבע או חמש פגישות – אני מרוויח משהו... אז יש לך נגיעה של כסף? זה לא בשבילך! אבל בני אדם לא מבינים זאת... **והנה יש מישהו שהוא ללא נגיעות עצמית, והוא מוכן להציל אותך!** כמובן, אם יש לך שכל, ויש הכרת הטוב, אתה נותן כבר מעצמך, אבל לא מבקשים ממך!

ובעניין הכרת הטוב, יש בני אדם שלא מבינים ולא מעריכים בכלל שיש אנשים העובדים ומדריכים נשמות ישראל – שמוסרים נפש לזה, הן אצל הגברים, אלו שמומחים באמת ויודעים העניינים האלו, והן נשים המומחות בעניינים אלו, הם ממש מוסרים נפשם להדריך, ואכן הם אינם מבקשים כסף, כי זה הלימוד שמוהרא"ש לימד את המקורבים שלו – שלא עושים בשביל כסף, עד שמתביישים לבקש כסף, אבל **איפה השכל 'שלך'?! אתה קיבלת כזאת טובה שאי־אפשר לך לשלם על זה כל החיים שלך! קיבלת כאלו הדרכות שלא ידעת מאומה בזה, אז איפה השכל שלך להכיר טובה?!... ,**

מובא בזוהר הקדוש, שדבר שהוא בחינם – זה מהסטרא אחרא, רבינו אומר (ספר המידות, צדקה נו): "**כשאתה עושה מצוה, תראה שהמצוה לא תהיה בחינם, אלא בכסף מלא**"; על כל דבר שבקדושה צריך לשלם מחיר שלם, ובפרט על דבר כזה – שאדם לימד אותך והדריך אותך, הן אן זה גבר והן אם זו אשה, תעריך את זה! אנשים מוציאים על אולמות לחתונות בלי סוף הוצאות – מנורות, פרחים, מוזיקה וכו', והנה יש אחד שהדריך את החתן – וכן אשה שנתנה הדרכה לכלה – אמנם לא ביקשו כסף, ואדם אומר "לא ביקשו ממני כסף"... **צריכים לבקש ממך כסף לזח? זה ביזיון!**

זה הלימוד של **פרשת הכיור**, שאת זה עשו הכהנים מיד כשנכנסו לביהמ"ק, והוא הדבר הראשון שעשו; אמנם זה "הדבר האחרון" שמובא בכל כלי המקדש – רק בפרשת השבוע, ולא לפני כן, אבל באמת הוא "הדבר הראשון" שעשו בביהמ"ק, ומדוע זה מובא באמת בסוף כל הכלים? כדי ללמד לאדם שכל: **אתה רוצה לעשות עבודה? תרחוץ את הידיים שלך מכל מיני נגיעות!**

זוהי 'רחיצת הידיים', ומהי 'רחיצת הרגליים'? מוהרא"ש הקדוש היה מסביר, שהנה אדם אומר "אין לי כח... אם יבואו אליי – אעשה, אבל אני ארוץ בשביל זה בעצמי?!"... **אהרן הכהן היה רץ – הן עם בגדי הכהונה וחן בלי בגדי הכהונה – כדי לעשות שלום-בית!** הוא היה יכול להגיד בקלות "אם יבואו אליי – אעשה זאת"... **לא! הוא רץ לעשות שלום!**

ובכלליות, עניין הכיור הוא תמיד סמל לשלום-בית, כי אם ח"ו היו צריכים להשקות איזו סוטה – לקחו את המים מהכיור, ודווקא הכיור עשוי מ"**המראות הצובאות**" של נשות ישראל, וכפי שנראה בפרשיות הבאות, שהנשים הביאו את המראות שלהם, ומשה רבינו לא רצה לקבל את זה בתחילה, "בביהמ"ק יהיו כאלה דברים?"... אבל הקב"ה אמר לו: **זה חשוב יותר מהכל!** כי על-ידן זכו להעמיד צבאי צבאות במצרים, כי היה שלום-בית, והכל דווקא ע"י המראות – שידעו איך להכין וליפות עצמן, **וזה בדיוק הלימוד של "שמים וארץ", כי אדם יכול להגיד "מה זה דברים כאלה בביהמ"ק? אדרבה, זה נראה כדבר חולין"... והנה הקב"ה אומר: זה חביב עליי יותר מהכל!** כי אצל הקב"ה הכי חשוב שבני אדם אכפת להם מאחרים!

וכאן אקח את ההזדמנות לתת תודה והודאה לכל אנשי שלומינו, הן הגברים והן הנשים, וגם בחורים והבנות, שממש מסרו נפשם לקדש שם שמים, וזכינו במתנת חינם לקדש שם שמים, ולהגיע למה שזכינו ב"ה!

וכמו שדיברנו מזה קודם הבחירות: וכי אנו צריכים סתם קולות 'ומנדטים'? **כל כוונתנו היא לקדש שם שמים! שידעו שזוהי "יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה"!** וכמובן, בשביל זה צריכים שיהיו יותר קולות ו'מנדטים', כדי שיראו שאלו הם הבאים מהלימודים הקדושים של מוהרא"ש! וזה קידוש ה'! קידוש ה' כאן בעירנו, וכן "יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה" – זה יתפרסם בכל העולם! **צריכים רק סבלנות, ונראה**

בעז״ה איך שמכאן יצא אור לכל העולם כולו! כך מוהרא״ש הבטיח, וכך רואים במציאות! וזו רק ההתחלה...

ולכן אני מאד מאד נותן תודה לאנשי שלומינו על כך, ואני יודע שיש כאלו שממש מסרו נפשם במשך כמה שבועות, ובפרט בשבוע האחרון – ״יוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ״, עשו מסירות נפש גדולה כדי לעורר את כולם, וכן כל אחד ואחד בעצמו, שהלך בתמימות ופשיטות לבחור – באמונה פשוטה!

יש אנשים שהגיעו מעזה... הגיעו ממש במסירות נפש, ברגע האחרון, כמעט וסגרו את הקלפי... היו תקועים באמצע הדרך וכו׳, אבל הקב״ה עזר להם וזכו להגיע! כל אחד מסר נפשו! ובפרט אלו שגם עבדו לשכנע אחרים ולהביא אותם, הרי זה לקדש שם שמים, כדי שיתקיים **״כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״**, לא שסתם בחרנו ויש ׳**ראש**׳ – ראש מועצה... וכן יש כאלו בתוך המועצה, על מה כל זה? בשביל כבוד?! וכי זהו ׳כבוד׳?... אלא רק כבוד שמים! לקדש שם שמים! **זו המטרה שלנו!**

אז באמת אני נותן תודה מכל הלב לכל אלו ששיתפו פעולה בכלליות, וכן בפרטיות – כל אחד ואחד שהלך לבחור, והקב״ה יעזור שבאמת חפץ ה׳ בידינו יצליח, ונזכה בעז״ה שיתקדש שם שמים על־ידינו, נפרסם את אור רבינו בכל העולם, **נפרסם את הלימוד הזה שיש אפשרות לקשר שמים וארץ ביחד!**

כשמוהרא״ש היה ביבנאל, היה רגיל לצאת תמיד ולהצביע: ״**תראו איך שכאן ביבנאל מתקיים** (ב״ב עד.) **׳נָשְׁקֵי אַרְעָא וּרְקִיעָא אַהֲדָדֵי׳ – כאן רואים שהשמים והארץ נושקים יחדיו**״; ואדם יכול להגיד ״אבל רואים את זה בכל מקום״... **אבל למוהרא״ש היתה בזה כוונה עצומה, שזה מה שמלמדים במקום הקדוש הזה! ואכן רואים זאת בגשמיות – שהשמים והארץ יחדיו הם, כי זה מקום שחנוף מיוחד במינו** [ובפרט ששיהיה פה בעז״ה עוד מעט ״קרית מוהרא״ש״ על ההר, ומשם רואים היטב את הנוף הנפלא]**, אבל אותו דבר ברוחניות – שמתחברים שמים וארץ ביחד, מחברים את שניהם ביחד!**

הקב״ה יעזור לנו שנזכה לראות את כל זה במו–עינינו, ויתקדש שם שמים בכל העולם, ובקרוב יבוא משיח צדקנו ותהא הגאולה השלימה!

זכות הדפסת והפצת הגיליון

לעילוי נשמת האישה הכשרה הצדקת
חינקא חיה באבא בת רבי אברהם דוב ע״ה, ולע״נ הרה״ח ר׳ בנימין ביניש בן ר׳ יחזקאל שרגא נ״י
ולעילוי נשמת מיכל רונית ע״ה בת שרה ויצחק.

להצלחת בנימין בן אהרן נ״י וכל משפחתו ולהצלחת כל התורמים והעוסקים במלאכת הקודש שיחיו.

ולרפואתם המהירה של
נתן יחזקאל שרגא בן חינקא חיה באבא נ״י
הילד ישי בן סילקא יעל נ״י
ולרפואת צוריאל בן סגולה סיגלית נ״י
נעמי מרים בת חוה תחי׳
סילקא יעל בת אביבה תחי׳
משה בן אירן נ״י

ולע״נ ר׳ שלמה חנוך חרש ז״ל בן ר׳ ישראל משה, האשה ליאת שרה בת מרדכי ע״ה, ר׳ יעקב דוד בן אברהם ז״ל, מרת איטה בת הירש, האישה הכשרה מרת חנה בילא בת ברוך ע״ה. ולעילוי נשמת הדסה שולמית בת יצחק מנחם שיבלט״א. לע״נ אליעזר שלמה ז״ל בן בנימין שיבלחט״א. לע״נ אהרן בן שלמה ז״ל, לע״נ הילד יהונתן ז״ל בן אושרה דינה תחי׳ ולע״נ סיוון בת אליהו ע״ה

ניתן לקבל מידי שבוע במייל את הגליון ״אשי ישראל״ בכתובת
3070817gm@gmail.com
להצטרפות לרשימה התפוצה

לתרומת עבור העלון לרפואה הצלחה וכדו׳ ניתן לפנות לטלפון: 052-7691732